

ЧЫГЫШ ТААНУУНУН МАСЕЛЕЛЕРИ

ВОПРОСЫ ВОСТОКОВЕДЕНИЯ

ISSUES OF ORIENTAL STUDIES

e-ISSN: 1694-8653

№2/2025, 1-9

УДК: 81-13

DOI: [10.52754/16948653_2025_2_1](https://doi.org/10.52754/16948653_2025_2_1)

**КЫТАЙ ФОНЕТИКАСЫН ОКУТУУНУН ЖАЛПЫ ДИДАКТИКАЛЫК,
МЕТОДИКАЛЫК ЖАНА ӨЗГӨЧӨ МЕТОДОЛОГИЯЛЫК ПРИНЦИПТЕРИ**

ОБЩИЕ ДИДАКТИЧЕСКИЕ, МЕТОДИЧЕСКИЕ И СПЕЦИАЛЬНЫЕ
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ПРЕПОДАВАНИЯ КИТАЙСКОЙ ФОНЕТИКИ

GENERAL DIDACTIC, METHODOLOGICAL AND SPECIAL METHODOLOGICAL
PRINCIPLES OF TEACHING CHINESE PHONETICS

Зулпукаров Капар Зулпукарович

Зулпукаров Капар Зулпукарович

Zulpukarov Kapar Zulpukarovich

профессор, Ош мамлекеттик университети

профессор, Ошский государственный университет

Professor, Osh State University

zulpykarov48@mail.ru

Үсөн уулу Маматаир

Усон уулу Маматаир

Uson uulu Mamatair

улук окутуучу, Ош мамлекеттик университети

старший преподаватель, Ошский государственный университет

senior Lecturer, Osh State University

[musonuulu@oshsu.kg](mailto:musonuuulu@oshsu.kg)

Ырысбек кызы Мээрим

Ырысбек кызы Мээрим

Yrysbek kyzy Meerim

окутуучу, Ош мамлекеттик университети

преподаватель, Ошский государственный университет

Lektorer, Osh State University

yrysbekovameerim@gmail.com

Турдубаев Суйунбек Жамшитович

Турдубаев Суйунбек Жамшитович

Turdubaev Suiunbek Jamshitovich

магистрант, Ош мамлекеттик университети

магистрант, Ошский государственный университет

Masters Student, Osh State University

Suliturdubaev@gmail.com

КЫТАЙ ФОНЕТИКАСЫН ОКУТУУНУН ЖАЛПЫ ДИДАКТИКАЛЫК, МЕТОДИКАЛЫК ЖАНА ӨЗГӨЧӨ МЕТОДОЛОГИЯЛЫК ПРИНЦИПТЕРИ

Аннотация

Кытай тилинин фонетикасы, анын ичинде тондук система, инициалдар, жана пининь, тилди ийгиликтүү ээлөөгө маанилүү роль ойнойт. Бул дисциплинаны окутуу уникалдуу кыйынчылыктарды, мисалы, тондук айырмачылыктарды жана артикуляциялык өзгөчөлүктөрдү жеңүү үчүн жалпы дидактикалык, методикалык жана атайын методологиялык принциптерди интеграциялоону талап кылат. Жалпы дидактикалык принциптер системалуу жана этаптуу негизде турат: жөнөкөй үндөрдөн татаал тондук комбинацияларга, окутулгучтарды активдүү тартууга басым жасалат. Методикалык принциптерге окутуучулардын төрөлү жана кытай тилинин ортосундагы айырмачылыктарды бөлүп көрсөтүү үчүн контрасттык анализди, булчуң эсин өнүктүрүү үчүн көптөгөн көнүгүүлөрдү, ошондой эле технологияларды колдонууну кирет. Өзгөчө методикалык принциптер кытай фонетикасынын уникалдуу аспектерине көңүл бурат.

Ачкыч сөздөр: кытай тилинин фонетикасы, методика, дисциплина, дидактикалык принциптер, өзгөчө методологиялык принциптер

ОБЩИЕ ДИДАКТИЧЕСКИЕ, МЕТОДИЧЕСКИЕ И СПЕЦИАЛЬНЫЕ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ПРЕПОДАВАНИЯ КИТАЙСКОЙ ФОНЕТИКИ

GENERAL DIDACTIC, METHODOLOGICAL AND SPECIAL METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF TEACHING CHINESE PHONETICS

Аннотация

Фонетика китайского языка, включая тоновую систему, инициалы, финалы и пиньинь, играет ключевую роль в успешном овладении языком. Преподавание этой дисциплины требует интеграции общих дидактических, методических и специальных методологических принципов для преодоления уникальных вызовов, таких как тоновая дифференциация и артикуляционные особенности. Общие дидактические принципы основаны на системности и постепенности: от простых звуков к сложным тоновым комбинациям, с акцентом на активное вовлечение учащихся. Методические принципы включают контрастивный анализ для выделения различий между родным языком учащихся и китайским, многократные упражнения для развития мышечной памяти, а также использование технологий. Специальные методологические принципы фокусируются на уникальных аспектах китайской фонетики.

Abstract

The phonetics of the Chinese language, including the tonal system, initials, finals, and Pinyin, plays a key role in mastering the language. Teaching this discipline requires the integration of general didactic, methodological, and specific methodological principles to overcome unique challenges, such as tonal differentiation and articulatory features. General didactic principles are based on systematics and gradual progression: from simple sounds to complex tonal combinations, with an emphasis on active student engagement. Methodological principles include contrastive analysis to highlight the differences between the student's native language and Chinese, repetitive exercises to develop muscle memory, as well as the use of technology. Specific methodological principles focus on the unique aspects of Chinese phonetics.

Ключевые слова: фонетика китайского языка, методология, дисциплина, дидактические принципы, особенно методологические принципы

Keywords: Chinese language phonetics, methodology, discipline, didactic principles, especially methodological principles

Введение

Ар кандай чет тилин үйрөнүү - бул көп убакытты, күч-аракетти жана ресурстарды талап кылган татаал процесс. Чет тилин толук өздөштүрүү үчүн студент чет тилде сүйлөгөндү үйрөнүшү, ошол эле учурда чет тилин түшүнүшү, жазуу жана окуу көндүмдөрүн өздөштүрүү керек. Башкача айтканда, студенттер бүткүл окуу бою чет элдик кептин айтылышын, лексикалык жана грамматикалык аспектилерин өздөштүрүшү зарыл.

Тилдин бир жагын да өздөштүрүү өтө татаал процесс болгондуктан, тилдин фонетикасын, лексикасын, грамматикасын, стилистикасын бир эле учурда өздөштүрүү өтө кыйын, ал тургай мүмкүн эмес. Фонетикалык, лексикалык жана грамматикалык материалды бир эле учурда берүү жогорку натыйжаларга алып келбейт, анткени окуучу бир нерсеге көңүлүн топтой албайт, натыйжада материал негизсиз өздөштүрүлөт. Башкача айтканда, тилдин аспектилери белгилүү бир ырааттуулукта алынышы керек.

Кандайдыр бир чет тилин үйрөнүүдө биринчи кезекте тилдин фонетикалык жагына көңүл буруу шарт. Анткени, чет тилде сүйлөгөндү үйрөнүү үчүн, сүйлөө түшүнүктүү болушу үчүн сөздөрдү туура айта билүү керек. Ошондой эле, айтылышын өздөштүрүү чет тилин түшүнүү үчүн зарыл. Ошентип, студенттер кыска убакыттын ичинде айтылыш көндүмдөрүн көнүгүүсүнө көп көңүл бурушу керек. Ушундай жол менен гана студенттер чет тилдин фонетикалык жагын өздөштүрө алышат. Эгерде мугалим тилдин бул өзгөчөлүгүнө жетиштүү убакыт жана күч-аракет жумшабаса, анда бул окуучулардын айтылышындагы каталарга алып келет жана мындай каталар абдан кыйынчылык менен оңдолот.

Макаланын актуалдуулугу ааламдашуу, маданияттардын өз ара кириши, саясатта, экономикада, билимде жана башка тармактарда чоң интеграция, тил боюнча адистердин Кытайга интеграцияланышы менен шартталган - мунун баары кытай тилин изилдөөнү актуалдуу кылат жана бул тилди билген келечектеги адистер керек болот, бул дагы кытай тилинин фонетикасын билүү дегенди билдирет.

2. Изилдөөнүн материалдары жана методдору

Бул изилдөөнүн материалдары чет тилин үйрөнүүгө арналган методикалык колдонмолор: Э. Н. Соловова, Л. П. Солонцева, Г. В. Рогова; кытай тилин үйрөнүүгө арналган методикалык жана лингводидактикалык колдонмолор: О. А. Масловец; кытай тилинин фонетикасын үйрөнүүгө арналган окуу жана методикалык колдонмолору, кытай тилин үйрөнүүгө арналган окуу китептери жана кытай тилин окутууга арналган илимий макалалары боюнча байкоо жүргүзүлдү. Адабий булактардан маалыматтар жана фактылар келтирилген.

3. Жыйынтыктар жана талкуулоо

Фонетика окутуунун аспектиси катары тилдин тыбыштык түзүмү – анын материалдык тарабын түзгөн бардык тыбыш каражаттарынын жыйындысы (тыбыштар, тыбыш айкалыштары, басым, ритм, обон, интонация, пауза) катары түшүнүлөт [1, 156-6].

Кытай тилинин фонетикасын өздөштүрүү окуунун баштапкы этабында студенттер үчүн да, тилди көптөн бери изилдеп жаткандар үчүн да зарыл, анткени айтылыш боюнча иш окуунун бүткүл мезгили бою уланат жана ал тынымсыз жүргүзүлүшү керек. Адатта, кытай мугалими окутуунун баштапкы этабында студенттерге кириш фонетикалык курсту берет, ал эми айтылыш көндүмдөрүн кандайдыр бир автоматизмге чейин иштеп чыккандан кийин,

студенттер тилдин грамматикасын, лексикасын жана башка аспектилерин оңой өздөштүрүшөт, ал эми айтылышын андан ары өркүндөтүшөт [10, 11].

Айтылышы көндүмдөрүн эки топко бөлүүгө болот:

1. Ритмикалык-интонация. Алар стрессти билүү, ошондой эле логикалык жана экспрессивдүү интонацияларды талап кылат. Стрессти жана интонациялуу кепти туура үйрөнүү окуу процессинде ушунчалык татаал иш болгондуктан, тыбыштардын айтылышын өздөштүрүү бир топ жеңил жумуш сыяктуу көрүнөт. Ал эми басымдын жана интонациянын жетишсиздиги эне тилинде сүйлөгөн адамдын бөтөн эл экендигин, тил ага таандык эмес экенин даана көрсөтөт [2, 65-б.].

2. Угуу-айтуу көндүмдөрү автоматташтырылган айтуу көндүмдөрү, б.а. жат тыбыштарды жана алардын айкалыштарын айтуу көндүмдөрү, угулган кептин агымында бул тыбыштарды тандоо, басымдарды жайгаштыруу, чет тилдин синтаксистик түзүлүштөрүн туура интонациялоо [3, 56-б.].

Угуу-айтуу жөндөмдөрү угуу жана туура айтуу болуп бөлүнөт. Угуу же угуу жөндөмү жеке фонемаларды, сөздөрдү, семантикалык синтагмаларды, сүйлөмдөрдү таануу жана айырмалоо боюнча иш-аракеттерди жана операцияларды камтыйт. Чындыгында айтуу көндүмдөрүнө тыбыштарды туура айтып, аларды сөз, сөз айкаштары, сүйлөмдөр менен айкалыштыра билүү кирет [2, 65,66-б.].

Фонетикалык киришүү курсу кандай болот, ар кандай факторлордон көз каранды болот: окуучулардын саны, жаш курагы жана даярдыгынын деңгээли, сабакка бөлүнгөн жумадагы сааттардын саны. Фонетикалык материалды берүүнүн өзү мугалимдин өзүнүн жеке сапаттарына жана окуучулардын индивидуалдык өзгөчөлүктөрүнө, алардын деңгээлине жана муктаждыктарына жараша тандап алган методикасына жараша болот. Дисциплинада сабактарды өткөрүүдөн мурун мугалимдер окуучулардын бир нерсени үйрөтүүдө койгон бардык максаттарына жетүү үчүн жетиштүү эффективдүү боло турган өздөрүнүн окутуу ыкмаларын иштеп чыгышат. Бул үчүн биринчи кезекте окутуунун принциптери аныкталат.

Окутуунун принциптери «үйрөнүүнүн реалдуу же болжолдуу үлгүлөрү» деп аталат. Булар мугалимдин ишмердүүлүгүндөгү негизги эрежелер, жалпы билим берүү процессине жана анын курамдык бөлүктөрүнө: максаттарды, милдеттерди, методдорду, окуу куралдарын, уюштуруу формаларын биргелешип аныктаган баштапкы жоболор» [4, 75-б.].

Чет тилин окутуунун методологиясында окутуунун принциптерин аныктоодо ар кандай ыкмалар бар. Жалпы дидактикалык, жалпы методикалык жана өзгөчө методологиялык болуп бөлүү жалпы кабыл алынган.

Жалпы дидактикалык принциптер – кандайдыр бир предметти окутуунун негизин түзгөн принциптер. Ата мекендик методист Соловова Е.Н. төмөнкү принциптерди аныктайт: билим берүү принциби, аң-сезим принциби, ишмердүүлүк принциби, көрүнүү принциби, жеткиликтүүлүк жана ишке ашыруу принциби, күч принциби, жекелештирүү принциби [2, 28-б.].

Орус тилдүү окуучуларга кытай фонетикасын үйрөтүү үчүн зарыл болгон төмөнкү жалпы дидактикалык принциптерди аныктадык: көрүнүү принциби, күчтүүлүк принциби, жеткиликтүүлүк жана ишке ашыруу принциби.

Көрүнүү принциби «лингвистикалык жана экстралингвистикалык материалды жакшыраак түшүнүү, сиңирүү жана кеп ишмердигинде колдонуу максатында атайын уюштурулган көрсөтүү» деп чечмеленет [4, 78-б.].

Бул принцип чет тилдин кайсы бир аспектисин окутууда өзгөчө орунду ээлейт. Кытай тилинин фонетикасын окутууга арналган сабактарда мугалим окуучулардын туура айтылышы үчүн үлгү боло турган ар кандай визуализацияларды колдонуусу зарыл. Студент үндөрдү жана тондорду туура айтууну үйрөнүү үчүн ага төмөнкүдөй колдоолор керек: мугалимдин жана баяндамачынын сөзү, ошондой эле визуалдык каражаттар, алар транскрипция жана реч аппаратынын схемаларын түшүндүрө алат [7].

Күч принциби «окуу материалынын эс тутумунда сакталышын жана аны баарлашуунун ар кандай кырдаалдарында колдонуу мүмкүнчүлүгүн» камсыз кылууга жардам берет [4, 78-б.]. Кытай кебинин айтылышын үйрөтүүдө студент алгачкы этапта айтылыш көндүмдөрүн өздөштүрүү керек, башкача айтканда, тыбыштардын жана тондордун туура айтылышын үйрөнүшү, ошондой эле аларды кулак менен ажырата билиши керек. Мугалим жана окуучулар буга биринчи сабактан эле жетиштүү көңүл бурбаса, анда окутуунун кийинки этаптарында окуучулар угууну, окууну, сүйлөө, жазууну үйрөнүүдө кыйынчылыктарга дуушар болушат. Натыйжада оңдоо кыйын болгон каталар пайда болот.

Жеткиликтүүлүк жана ишке ашыруу принциби «биринчи сабактардан эле материал окуучулардын кайтарым жана интеллектуалдык мүмкүнчүлүктөрүнө ылайык берилет» дегенди билдирет [4, 79-б.]. Мугалим окуучулардын кайсы категориясы менен иштеши керектигин эске алышы керек, анткени булар мектепке чейинки курактагы балдар, башталгыч, орто, жогорку мектептердин окуучулары жана университеттердин студенттери болушу мүмкүн. Кытай тили биринчи же экинчи чет тил экендиги да маанилүү, анткени тилдер ар кандай тилдик түрлөргө таандык болсо, анда биринчи тил экинчи тилди үйрөнүүгө таасир этиши мүмкүн. Тилдик материалды көрсөтүү жана түшүндүрүү жогоруда айтылган факторлорго жараша болот.

Чет тилинин академиялык дисциплина катары өзүнүн спецификасы, демек, өзүнүн методологиялык принциптери бар, алар жалпы методологиялык жана өзгөчө методологиялык принциптерге бөлүнөт.

Бардык чет тилдерди окутууда жалпы методикалык принциптер колдонулат. Ата мекендик методологияда коммуникативдик багыт принциби, дифференциациялоо жана интеграциялоо принциби, эне тилди эске алуу принциби айырмаланат.

Кытай фонетикасын окутуу методубуз үчүн эне тилин эске алуу принциби абдан маанилүү. Бул принцип чет тилин үйрөнүүгө оң жана терс таасирин тийгизиши мүмкүн. Окуу процессинде биз эне тилибиз менен белгилүү бир параллелдерди келтирип, ошону менен чет тилин үйрөнүүнү жеңилдете алабыз. Бирок окуучулар эне тилинде аналогу жок же ар кандай жолдор менен колдонулушу мүмкүн болгон тилдик кубулуштарга туш болушу мүмкүн. Натыйжада интерференция сыяктуу терс көрүнүштөр бар [8, 9].

Кытай тилинин фонетикалык аспектисин окутуу процессинде мугалим менен окуучуга эне тилинин үндүү жана үнсүз тыбыштарын кытай тилинин тыбыштары менен тондорунун ордуна колдонуу сунушталбайт. Жогоруда айтылгандай, орус жана кытай тилдеринин фонологиялык системалары бири-биринен абдан айырмаланып турат, ошондуктан бул ыкма

студентке кытайча айтылышын өздөштүрүүсүнө, ошондой эле кытай тилин кулак менен кабыл алууга жардам бербейт.

Бирок мугалим окуучулардын эне тилин эске алышы керек, айрыкча ал өзү бир убакта кытай тилин чет тили катары үйрөнүүнүн бардык этаптарынан өтүп, аны өздөштүрүү процессинде окуучулар кандай кыйынчылыктарга дуушар болуп жатканын түшүнүшү керек. Орус тилинде кытай тилине мүнөздүү болгон тыбыштар жана тон деген түшүнүк жок, ошондуктан мугалим үйрөнүүнүн баштапкы этабында окуучулар фонетикалык каталарды кетирерин түшүнүшү керек. Кытай фонетикасын окутуу эффективдүү болушу үчүн мугалим окуучулардын кытай тилинин өзгөчөлүгүнө көнүүсүнө жардам бере турган, тилди үйрөнүү процессин бир топ жеңилдетип, тилдин санын азайтуучу көнүгүүлөрдү тандап алышы керек.

Окутуунун өзгөчө методологиялык принциптери – бул тигил же бул тилди окутуунун негиздерин же кеп ишмердүүлүгүнүн түрүн аныктоочу принциптер. Чет тилдин фонетикасын окутуунун ата мекендик методологиясында бир нече ыкмалар бар: артикуляциялык, акустикалык жана дифференцияланган.

Артикуляциялык ыкманын теориялык жоболорун орус тилчилери И.А. Грузинская жана К. М. Колосов. Окумуштуулар фонемалардын үч негизги типологиялык тобун аныкташкан:

- а) эки тилде тең дал келген;
- б) дал келбеген;
- в) кайталануу.

Фонемалардын дал келбеген жана жарым-жартылай дал келген топтору өздөштүрүү эн кыйын, бирок өзгөчө татаал – жарым-жартылай дал келет. Кытай тилинде орус тилиндеги [n] жана [l] тыбыштарын кандайдыр бир деңгээлде эске салган [n] жана [l] сыяктуу үнсүз тыбыштар бар. Бирок бул кытай үнсүздөрүн айтууда сүйлөө органдары такыр башка позицияны ээлейт. Ошондуктан, кээде [n] жана [l] тыбыштарын айтууну үйрөнүүгө караганда, ретрофлекс [ɳ], арт тилдүү мурун үнсүз [ŋ] жана орус тилинде дал келбеген аффикаттар сыяктуу кытай тыбыштарын үйрөнүү бир топ жеңил болот. бир караганда артикуляциялык жөнөкөй көрүнөт.

Артикуляциялык мамиленин негизги жоболору болуп төмөнкүлөр саналат:

- 1 Чет тилин үйрөнүү үндөрдү чыгаруудан башталышы керек.
- 2 Ар бир үн өзүнчө кылдаттык менен иштелип чыгышы керек.
- 3 Айтыштын тазалыгын камсыз кылуу үчүн ар бир үндү айтууда артикуляция органдарынын ишин изилдөө керек.
- 4 Айтылышы жана угуу жөндөмүнүн калыптанышы өзүнчө жүрөт [2, 68-б.].

Натыйжада үн менен иштөөнүн негизги этаптары белгиленет.

- 1 Багыттоо. Бул этапта мугалим окуучуларды үндү айтууда артикуляция органдары кандай абалда болушу керектиги менен тааныштырат.
- 2 Пландоо. Окуучулар артикуляция органдары кандай абалда болушу керек экенин түшүнгөндөн кийин, аларды туура жайгаштыруу керек.
- 3 Артикуляция – тыбыштын айтылуу баскычы.

- 4 Оңдоо. Үндү айтууда бул абалды жаттап алуу жана бекитүү үчүн артикуляция органдары бир канча убакытка чейин керектүү абалда кармалышы керек.
- 5 Тыбыштын өнүгүшү – изилденген үндүн башка тыбыштар менен ар кандай айкалыштарда, сөз жана сөз айкаштарында айтыла турган баскычы [59, 68.69-б.].

Акустикалык мамиле «сөздү угуу аркылуу кабыл алуу жана аны тууроого басым жасоого негизделген. Тыбыштардын ассимиляциясы өзүнчө эмес, кеп агымында, кеп структураларында жана моделдеринде жүрөт. Көнүгүү кайталоого же тууроого негизделген» [2, 69-б.].

Дифференциацияланган ыкма артикуляциялык жана акустикалык ыкмалардын негизги жоболорун айкалыштырат. Ал артикуляциялык ыкма сыяктуу эле үндөрдүн артикуляцияланышын түшүндүрүүнү камтыйт. Дифференциацияланган ыкма акустикалык ыкманын элементтерин айкалыштырат, башкача айтканда, анык жана адаптацияланган дидактикалык кепти угууга багытталган. Бул ыкма графикалык сүрөттөрдү колдонот, ошондуктан, «бул ыкманын алкагында графема-фонема дал келүүлөрүн түзүүгө, ошондой эле транскрипцияны колдонууга көп көңүл бурулат» [2, 70-б.].

Кытай фонетикасын окутуу методубуз үчүн биз акустикалык ыкманы алып салдык, анын маңызы угулган тыбыштарды кайталоо жана тууроо болуп саналат. Бул ыкма кытай тилинин фонетикасын окутууда эффективдүү болбойт, анткени «орус жана кытай тилдеринин фонологиялык системасы адамдын сүйлөө аппаратынын карама-каршы артикуляциялык-акустикалык мүмкүнчүлүктөрүн ишке ашырат» [5, 309-б.].

Мугалим кытай тилиндеги сүйлөө үндөрүн чыгарууга көп убакыт жана көңүл буруусу керек, анткени алардын айрымдары орус тилинде жок, ал эми аналогдору билим берүү жолу жана орду боюнча айырмаланышы мүмкүн. Окуучунун артикуляция органдары үндү айтууга көнгөнгө чейин ар бир үндү кылдаттык менен көнүгүү керек. Кытай фонетикасын окутууда ошондой эле угуу (аудио жаздыруу жана мугалимдин сөзү) жана графикалык сүрөттөрдү (транскрипциялар, диаграммалар) да колдонуу зарыл.

Ошентип, кытай тилинин фонетикасын окутуунун өзгөчө методологиялык принциптери катары биз артикуляциялык жана дифференциацияланган ыкмаларга токтолдук. Биздин оюбузча, айтылуу жана угуу жөндөмдөрүн өздөштүрүү угуу жана көрүү тактыгы жана тыбыштарга кылдаттык менен иштөө айкалышканда гана натыйжалуу болот.

Окулган материалдар жалпыланып, кытай тилинин фонетикасын окутуунун методикасын иштеп чыгууга негиз түздү, ал «Кытай тилинин фонетикасын окутуунун комплекстүү жана комбинаттык методу.

Чоң түшүндүрмө сөздүктө «комплекс» деген сөзгө «объекттердин, кубулуштардын, процесстердин бүтүндөй тобун камтыган; бир нерсенин комплекси болуп саналат»[6]. Биздин кытай фонетикасын окутуунун методологиясы ар кандай фонетикалык көндүмдөрдү өнүктүрүүгө багытталган көнүгүүлөрдүн бир нече комплексинен тургандыктан комплекстүү деп аталат.

«Комбинатордук» деген сөздүн мааниси айкалыштырууга негизделген нерсени билдирет [6]. Биздин түшүнүгүбүз боюнча комбинатордук техника – бул окуучулардын деңгээлине, муктаждыгына жана жөндөмдүүлүгүнө гана эмес, мугалимдин өзүнө да көз каранды болгон ар түрдүү вариациядагы ар кандай көнүгүүлөрдүн комплекстерин айкалыштырган техника.

4.Тыянак

Макаланы жыйынтыктап тыянак чыгарганда Кытайдын фонетикалык системасынын өзгөчөлүктөрүнө арналган: Кытай тилинин үндүк курамы жана интонациясы, бурамада басым коюу, сүйлөшүү агымында үндөр жана интонациянын өзгөрүшү ж.б. Кытай тилинин фонетикалык системасынын өзгөчөлүктөрүн баса белгилөө үчүн, орус тилинин фонетикалык системасынын белгилери менен салыштыруу аркылуу жүргүзүлдү. Биздин изилдөөбүздө чет тилин үйрөнүүдө айтылыш оңдолмоолорун өздөштүрүүнүн маанилүүлүгү белгиленди. Кытай тилин үйрөнүүдө фонетикага алардын фонетикалык системасынын өзгөчөлүктөрү түздөн-түз байланышта болбогондуктан, өзгөчө көңүл бөлүү өтө маанилүү. Кытай тилинин фонетикасын окутууда жалпы дидактикалык, жалпы методикалык жана өзгөчө методикалык негиздери аныкталды, негизинде анын окутуу методикасы түзүлүп, «комплексдик» жана «комбинатордук» деп аталган методология жасалды, анткени ал бир нече көнүгүү комплекстеринен турат.

КОЛДОНУЛГАН АДАБИЯТТАР

1. Рогова Г.В. Орто мектепте чет тилдерин окутуунун методикасы / Г.В. Рогова, Ф.М.Рабинович, Т.Е.Сахарова. – Москва: Билим, 1991. 287 б. - ISBN 5 - 09 - 001029 - 3.
2. Соловова Е.Н. Чет тилин окутуунун методикасы: лекциялардын негизги курсу: пед. студенттер үчүн колдонмо. ЖОЖдор жана мугалимдер / Е. Н. Соловова. – Москва: Билим, 2006. – 239 б. - ISBN 5-09-015202-0.
3. Масловец О.А. Орто мектепте кытай тилин окутуунун методикасы: окуу китеби. жөлөкпүл / О. А. Масловец. - Благовещенск: БПУнун басмасы, 2012. - 188 б.
4. Солонцова Л.П. Чет тилдерин окутуунун методикасы. Жогорку мектептер учун окуу китеби. Саат 3тө 1-бөлүк / Солонцова Л.П. (бакалавр) / Солонцова Л. П. – Москва: ВЛАДОС, 2018. – 272 б. - ISBN 978-5-907101-18-0.
5. Круглов V. V. Кытай тилинин фонетикасын окутуунун методикасы / В. В. Круглов // Россия – Кытай: тарых жана маданият: колл. макалалар жана докладдар. X Эл аралык илимий-практикалык конференциянын катышуучулары. конф., 01 - 31 январь. 2017 – Казан, 2017. – С. 307-310.
6. GRAMOTA.RU. Маалымдама-маалымат интернет порталы. - URL: <http://gramota.ru/> (кетүү датасы: 21.05.2021).
7. Турганбаев, Н. О. Кыргыз жана кытай тилдериндеги грамматикалык өзгөчөлүктөр / Н. О. Турганбаев, А. Нурмамат Кызы // Вестник Ошского государственного университета. – 2021. – Vol. 2, No. 4. – P. 1179-1189. – DOI 10.52754/16947452_2021_2_4_1179. – EDN MWSVKU.
8. Аманбек Кызы, Н. Кытай тилиндеги жапайы канаттууларга байланышкан фразеологиялык бирдиктерди кыргыз тилине которуу маселелери / Н. Аманбек Кызы, А. Бекмурзаева, Э. Эмильбекова // Ош мамлекеттик университетинин Жарчысы. Филология. – 2023. – No. 2(2). – P. 1-10. – DOI 10.52754/16948874_2023_2(2)_1. – EDN MUFFUL.

9. Кытай той салттарынын келип чыгышы жана калыптануусу / М. Үсөн Уулу, А. С. Раимжанова, З. Мухтар Уулу, С. Сагынбаева // Чыгыш таануунун маселелери. – 2024. – No. 1. – P. 81-87. – DOI 10.52754/16948653_2024_1_10. – EDN PBXDSX.
10. Аманбек Кызы, Н. Кытай тилиндеги үй жаныбарларына байланышкан фразеологизмдерди кыргыз тилине которуунун айрым маселелери / Н. Аманбек Кызы, А. Бекмурзаева // Вестник Ошского государственного университета. – 2024. – No. 2. – P. 424-436. – DOI 10.52754/16948610_2024_2_42. – EDN ZETZII.
11. Аманбек Кызы, Н. Кытай тилиндеги жапайы жаныбарларды билдирген фразеологиялык бирдиктер / Н. Аманбек Кызы, А. Бекмурзаева // Ош мамлекеттик университетинин Жарчысы. Филология. – 2024. – No. 2(4). – P. 51-62. – DOI 10.52754/16948874_2024_2(4)_6. – EDN VUPQBW.